(૩૦)

પ્ર.૧ (અ) નીચેના પાઠની પૂર્તિ કરો. **(૬)**

૧. કસાએહિં **કોહ કસાએણં માણ કસાએણં માયા કસાએણં લોહ કસાએણં** પડિક્કમામિ

૨. પાણ ભોયણાએ **બીય ભોયણાએ હરિય ભોયણાએ પચ્છા કમ્મિયાએ પુરે કમ્મિયાએ** અદિટ્ઠહડાએ

૩. પડિપુન્નં **નેઆઉયં સંસુદ્ધં સલ્લકત્તણં સિદ્ધિ મગ્ગં** મુત્તિ મગ્ગં

(બ) નીચેના શબ્દોના ગુજરાતીમાં અર્થ લખો. **(૪)**

	જવાબ
૧. આરાહણાએ	**આરાધનામાં**
૨. પગામ સિજ્જાએ	**વધારે સૂતા રહેવાથી**
૩. ઈક્કવીસાએ સબલેહિં	**એકવીસ શબળા દોષોથી**
૪. દુપ્પમજ્જણાએ	**અવિધિથી પ્રમાર્જના કરવાથી**
૫. સિરસાવત્તં	**મસ્તકે આવર્તન કરવાથી**
૬. એવંમએ	**આ રીતે, મારા વડે**
૭. સુયસ્સ આસાયણાએ	**શ્રુતની આશાતનાથી**
૮. ઓહાસણભિક્ખાએ	**વિશિષ્ટ વસ્તુઓ માંગીને ભિક્ષા લેવા વડે**

(ક) નીચેના શબ્દોના મૂળ પાઠ લખો અને કયા પાઠમાં આવે છે? **(૫)**

	જવાબ	**પાઠ**
૧. આકુળવ્યાકુળતાથી	**આઉલમાઉલાએ**	**પહેલા શ્રમણસૂત્રમાં**
૨. રાગના બંધનથી	**રાગ બંધણેણં**	**ચોથા શ્રમણસૂત્રમાં**
૩. શુદ્ધ અંતઃકરણથી	**મણસા**	**પાંચમા શ્રમણસૂત્રમાં**
૪. સ્વ-પરના પ્રાણનો નાશ થાય તે	**પાણાઈવાઈ કિરિયાએ**	**ચોથા શ્રમણસૂત્રમાં**
૫. ચાર કાળ	**ચાઉક્કાલં**	**ત્રીજા શ્રમણસૂત્રમાં**

(ડ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૧૦)**

૧. પહેલી બે બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ લખો.

જ. ૧) સ્ત્રીએ પુરુષ રહિત, પુરુષે સ્ત્રી રહિત તેમ જ પશુ, નપુંસક રહિત સ્થાનમાં રહેવું, ઉંદર-બિલાડીના દૃષ્ટાંતે. જેમ ઉંદરને બિલાડીથી સતત ભય તેમ બ્રહ્મચારી પુરુષને સ્ત્રી ભેગા થવાથી બ્રહ્મચર્ય ન સચવાય.
૨) સ્ત્રી-પુરુષે કામક્રીડાની વાતો કરવી નહિ. લીંબુ અને જીભના દૃષ્ટાંતે. જેમ લીંબુ આદિ યાદ કરવાથી જીભમાંથી પાણી છૂટે તેમ કામક્રીડાની વાતોથી બ્રહ્મચર્યને નુકસાન થાય.

૨. આલોક અને પરલોકની આશાતના કેવી રીતે થાય છે?

જ. આલોકની આશાતના – મનુષ્ય માટે મનુષ્ય ગતિ તે આલોક, અન્ય ત્રણ ગતિ તે પરલોક.
પરલોકની આશાતના – પુનર્જન્મ ન માનવો, નરક આદિ ચાર ગતિને ન માનવા વગેરે.

૩. શલ્ય એટલે શું? તે કેટલા છે? નિદાન શલ્ય એટલે શું?

જ. શલ્ય એટલે કાંટો. જેમ કાંટો શરીરને શાંતિ ન લેવા દે, તેમ શલ્ય અંતરાત્માને શાંતિ ન લેવા દે.
શલ્ય ત્રણ છે.
નિદાન શલ્ય એટલે ધર્મકરણી કરી સાંસારિક ફળની ઈચ્છા રાખવી, ભોગોની ઈચ્છા રાખવી.

૪. કયા શબ્દો દ્વારા વર્તમાન ચોવીસીને એકસાથે વંદન કરવામાં આવે છે? મૂળ પાઠ અર્થ સાથે લખો.

જ. પાંચમા શ્રમણસૂત્રમાં – નમો ચઉવીસાએ તિત્થયરાણં ઉસભાઈ મહાવીર – નમસ્કાર હોજો ૨૪ તીર્થંકરોને ઋષભદેવથી મહાવીર સ્વામીને
ખામેમિ સવ્વે જીવામાં – વંદામિ જિણ ચઉવ્વીસં – વંદન કરું છું, અરિહંત ભગવાનોને ચોવીશે.

પ. સર્વ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ બતાવતા શબ્દો કયા પાઠમાં છે? કયા કયા?

જ. પાંચમા શ્રમણસૂત્રમાં જં સંભરામિ જં ચ ન સંભરામિ જં પડિક્કમામિ જં ચ ન પડિક્કમામિ તસ્સ સવ્વસ્સ દેવસિયસ્સ અઈયારસ્સ પડિક્કમામિ.

(ઈ) માત્ર સંખ્યા લખો. (૪)

૧. અસમાધિના સ્થાન – **૨૦** ૨. ગણધરના ગુણ – **પર** ૩. તપના અતિચાર – **પ** ૪. બાહ્ય પરિગ્રહ – **૯**
પ. અતિશય – **૩૪** ૬. પાપના પગથિયા – **૪** ૭. શ્રાવકના ગુણ – **૨૧** ૮. કરણ – **૩**

(પ૦)

પ્ર.૨ (અ) ગતાગતિના આધારે જવાબ લખો. (૨૮)

(૧) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૮)

૧. હિરણ્યવયના મનુષ્ય મરીને ક્યાં જાય? શા માટે?

જ. હિરણ્યવયના મનુષ્ય મરીને જ. ભવનપતિ ઉ. પહેલા દેવલોક સુધી જાય કારણ કે જુગલિયા છે. જુગલિયા મરીને દેવમાં જ જાય. જુગલિયા તરીકે જેટલું આયુષ્ય હોય તેટલું કે તેથી ઓછું આયુષ્ય દેવલોકમાં પામે.

૨. જેની આગતિ ૧પ ભેદની હોય તે કોણ? તેની ગતાગતિ લખો.

જ. ૯ થી ૧૨ દેવલોક, ૯ ગ્રૈવેયક, પ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮ બોલની. તેની આગત – ૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્યના પર્યાપ્તાની. ગત – ૩૦ ૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્યના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૩. ચોથી નરકનો નીકળ્યો શું થઈ શકે? તે કઈ કઈ ગતિમાંથી અને તે તે ગતિના કેટલા ભેદમાંથી આવી શકે?

જ. ચોથી નરકનો નીકળ્યો કેવળી થઈ શકે. તે ચારે ગતિમાંથી આવી શકે. નરકના – ૪ ભેદ તે ૧ થી ૪ નરક, દેવના – ૮૧ ભેદ તે ૧પ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષી વર્જીને, મનુષ્યના – ૧પ ભેદ તે ૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્ય, તિર્યંચના ૮ ભેદ તે પ સંજ્ઞી તિ. પંચે., બાદર પૃથ્વી, બાદર પાણી, બાદર વનસ્પતિ એ ૧૦૮ ના પર્યાપ્તા.

૪. કઈ પદવી અમર છે? તેની આગતિ વિસ્તારથી લખો.

જ. બળદેવની પદવી અમર છે. તેની આગતિ – ૮૩ ભેદની – દેવના ૮૧ ભેદ તે ૧પ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષી વર્જીને, નરકના બે ભેદ તે પ્રથમ બે નરક એ ૮૩ ના પર્યાપ્તાની.

(૨) નીચેના બોલની વિસ્તારથી ગતાગત લખો. (૧પ)

૧. મહાશુક્ર દેવલોકની – આગત ૨૦ ભેદની **૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્ય, પ સંજ્ઞી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયના એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની.** ગત ૪૦ ભેદની **૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્ય, પ સંજ્ઞી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય એ ૨૦ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૪૦.**

૨. સિંહની – આગત ૨૬૭ ભેદની **૧૭૯ ની લટ (૧૦૧ સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧પ કર્મભૂમિના મનુ. ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એમ ૩૦, તિર્યંચના ૪૮ ભેદ), ૮૧ દેવ (૧પ પરમા., ૩ કિલ્વિષી ૧૮ વર્જીને), ૭ નરકના પર્યાપ્તા એ ૨૬૭ ભેદ.** ગત પ૨૧ ભેદની **જીવના પ૬૩ ભેદમાંથી પ, ૬, ૭ એ ત્રણ નરક તથા ૯ મા દેવલોકથી પ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮ એમ ૨૧ ના અપર્યા. અને પર્યા. એ ૪૨ ભેદ વર્જીને.**

૩. વંશાની – આગત ૨૦ ભેદની **૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્ય, પ સંજ્ઞી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયના એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની.** ગત ૪૦ ભેદની **૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્ય, પ સંજ્ઞી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય એ ૨૦ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૪૦.**

૪. વાસુદેવની – આગત ૩૨ ભેદની **૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક, પ્રથમ ૨ નરકના એ ૩૨ ના પર્યાપ્તા.** ગત ૧૪ ભેદની **૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૧૪.**

પ. ગરમરની– આગત ૧૭૯ ભેદની **૧૦૧ સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્યના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એમ ૩૦, તિર્યંચના ૪૮ ભેદ.** ગત ૧૭૯ ભેદની **૧૦૧ સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧પ કર્મભૂમિના મનુષ્યના અપર્યા. અને પર્યા. એમ ૩૦, તિર્યંચના ૪૮ ભેદ એટલે ૧૭૯.**

(૩) ખાલી જગ્યા પૂરો. (પ)

૧. ...... અને .... નરક અને વૈમાનિક દેવમાંથી આવે.

જ. તીર્થંકર, વાસુદેવ.

૨. અંગારા મરીને .... ન થાય, નિયમા .... જ થાય.

જ. મનુષ્ય, તિર્યંચ.

૩. .... અને .... માંથી નીકળી તિર્યંચ બનેલો જીવ તે તિર્યંચના ભવમાં સમકિત પામે નહિ.

જ. તેઉકાય, વાઉકાય.

૪. સાતમી નરકનો અપર્યાપ્તો .... હોવાથી .... લઈને જીવ સાતમી નરકમાં ન જાય.

જ. એકાંત મિથ્યાત્વી, સમકિત

૫. સ્ત્રી મરીને ...... નરકમાં ન જાય. જીવના ૫૬૩ ભેદમાંથી .... અમર છે.

જ. સાતમી, ૧૯૨ ભેદ.

(બ) ૬૩ શ્લાઘનીય મહાપુરુષોના આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો. (૭)

૧. .... અને .... ક્ષેત્રના પ્રથમ ખંડમાં માત્ર સાડી પચ્ચીસ આર્ય દેશ હોય છે.

જ. ભરત, ઈરવત.

૨. .... માં સૌથી શ્રેષ્ઠ ભૌતિક ઋદ્ધિ ...... ની હોય છે.

જ. મનુષ્યો, ચક્રવર્તી.

૩. બળદેવ .... અને વાસુદેવ .... હોય છે.

જ. મોટા ભાઈ, નાના ભાઈ.

૪. મહાવિદેહમાં ચક્રવર્તીની અવગાહના જ. .... અને ઉ. .... હોય છે અને વાસુદેવના જઘન્ય ભવ ...... છે.

જ. જ. ઉ. ૫૦૦ ધનુષ, ત્રણ.

૫. બધા જ તીર્થંકરોના જન્મ .... એ થાય છે અને જન્મ મહોત્સવ .... પર ઉજવાય છે.

જ. મધ્યરાત્રિ, મેરુ પર્વત.

૬. વાસુદેવની પદવી .... થી મળે છે અને બળદેવને નિયમા .... હોય છે.

જ. નિયાણા, સમકિત.

૭. ચક્રવર્તી પાસે .... રથ અને .... પાયદળ હોય છે.

જ. ૮૪ લાખ, ૯૬ ક્રોડ.

(ક) વ્યવહાર સમકિતના ૬૭ બોલના આધારે જવાબ લખો. (૧૫)

(૧) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૧૦)

૧. કેટલી અને કઈ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરવાથી નિશ્ચય સમકિતની પ્રાપ્તિ થાય છે?

જ. સાત – અનંતાનુબંધી ક્રોધ, અનંતાનુબંધી માન, અનંતાનુબંધી માયા, અનંતાનુબંધી લોભ અને દર્શન મોહનીયની ૩ તે સમકિત મોહનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, મિશ્ર મોહનીય.

૨. સમકિતી જીવ આલોક–પરલોકમાં સુખી થવા શું કરે તેમ જ શેમાં અનુરાગ રાખે? વચન શુદ્ધતા એટલે શું?

જ. સુદેવ, સુગુરુની હર્ષિત થઈને સેવા–ભક્તિ કરે અને જૈન આગમ શાસ્ત્ર સાંભળવામાં અનુરાગ રાખે. વચન શુદ્ધતા એટલે વચનથી અરિહંત દેવ, ધર્મગુરુ અને કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મના જ ગુણકીર્તન કરે. બીજા સરાગી દેવ, ગુરુ કે ધર્મના ગુણગ્રામ ન કરે.

૩. સમકિતી જીવ કેટલા સમયમાં મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે? તેની પ્રવૃત્તિમાં શું હોય છે? શેનો નાશ કરે છે? ઉદાહરણ આપો.

જ. જ. અંતર્મુહૂર્ત ઉ. અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તન (અનંતકાળ ચક્ર). તેની પ્રવૃત્તિમાં પાપભીરુતા હોય છે. ભવભ્રમણના કારણરૂપ મિથ્યાત્વનો નાશ કરે છે. કૃષ્ણ વાસુદેવ, શ્રેણિક મહારાજા.

૪. ત્રીજી સદ્દહણા, ચોથું દૂષણ, બીજો આગાર, નવમો વિનય, ચોથી જયણા, છટ્ઠો આચાર, નવમી રુચિ અને પાંચમું ભૂષણ લખો. (માત્ર નામ લખો.)

જ. ત્રીજી સદ્દહણા – વા વિ વાવન્ન, ચોથું દૂષણ – પરપાસંડ પસંસા, બીજો આગાર – કુટુંબ કે જ્ઞાતિ,

નવમો વિનય – સ્વધર્મી, ચોથી જયણા – માન, છટ્ઠો આચાર – સ્થિરીકરણ, નવમી રુચિ – સંક્ષેપ રુચિ પાંચમું ભૂષણ – ધૈર્યવાન.

૫. લક્ષણ એટલે શું? તે કેટલા છે? માત્ર નામ લખો. આસ્થા એટલે શું?

જ. લક્ષણ એટલે જેનાથી સમકિતની ઓળખાણ થાય. તે પાંચ છે. સમ, સંવેગ, નિર્વેદ, અનુકંપા, આસ્થા. આસ્થા એટલે જિનવાણી, આગમ, શાસ્ત્રો પર દઢ શ્રદ્ધા રાખે. સ્વ–પરના હિતાહિતનો વિચાર કરી કાર્ય કરે.

(૨) વ્યાખ્યા લખો. (૫)

૧. નિ:કાંક્ષિત – **અન્ય મતોની તથા સાંસારિક સુખોની ઈચ્છા ન કરવી.**

૨. અભિગમ રુચિ – **જેણે ૧૧ અંગ, પ્રકીર્ણક સૂત્ર, દષ્ટિવાદ આદિ શ્રુતજ્ઞાનના અર્થને જાણી લીધા છે તેને અભિગમ રુચિ કહે છે.**

૩. સંલાપ – **મિથ્યાત્વીની સાથે વિના કારણે વારંવાર ધર્મબુદ્ધિથી ન બોલે. સમકિતી સાથે વગર બોલાવ્યે પણ વારંવાર બોલે.**

૪. વિદ્યા પ્રભાવના – **પુરુષાર્થવાળો પુરુષ અનેક વિદ્યા જાણે અને દીક્ષા લઈ શાસન પ્રભાવના કરે.**

૫. ગણ – **ઘણા આચાર્યોના શિષ્ય સમૂહ.**

(૧૦)

પ્ર.૩ વાર્તાના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. અર્જુનમાળી ક્યા નગરમાં રહેતો હતો? તે નગરીના રાજા કોણ હતા? તે કોની સાથે ક્યાં રહેતો હતો?

જ. અર્જુનમાળી રાજગૃહી નગરમાં રહેતો હતો. તે નગરીના રાજા શ્રેણિક હતા. તે પોતાની પત્ની બંધુમતી સાથે ગુણશીલક ઉદ્યાનમાં સુખપૂર્વક રહેતો હતો.

૨. નંદ મણિયારે પૌષધમાં કોની આજ્ઞા લઈને શું કરવાનું વિચાર્યુ?

જ. કાલે સવારે રાજા શ્રેણિકની આજ્ઞા લઈને નગરની બહાર ઈશાન દિશામાં વૈભાર પર્વતની નજીક વાસ્તુ શાસ્ત્રના પાઠકોએ પસંદ કરેલી ભૂમિમાં નંદા પુષ્કરિણી ખોદાવવાનો વિચાર કર્યો.

૩. પત્ની સાથે અભદ્ર વ્યવહાર જોઈને અર્જુનમાળીને શું વિચાર આવ્યો?

જ. હું નાનપણથી જ આ મુદ્‌ગરપાણિ યક્ષની સેવા–પૂજા કરું છુ અને પછી જ ફૂલ વેંચીને મારો જીવનનિર્વાહ કરું છું. જો મુદ્‌ગરપાણિ યક્ષ હોત તો ખરેખર આવી તકલીફના સમયે મને જરૂરથી મદદ કરત, માટે નક્કી અહીં કોઈ યક્ષ નથી પણ આ તો માત્ર ઠૂંઠું લાકડું છે.

૪. શુક્ર પરિવ્રાજકે કયા વિષયો પર થાવચ્ચા મુનિ સાથે પ્રશ્નચર્ચા કરી? સત્યદર્શન જાણ્યા પછી શું કર્યુ?

જ. સરિસવય, કુલત્થા, માસ, અક્ષય, અવ્યય વગેરે વિષયો પર ચર્ચા કરી. સત્યદર્શન જાણ્યા પછી પોતાની હાર સ્વીકારી તે શુક્ર પરિવ્રાજકે પોતાના ૧૦૦૦ શિષ્યો સાથે થાવચ્ચા મુનિ પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી.

૫. કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે? – ૧) તે દેવની વિકુર્વણા હતી. **ભગવાન મહાવીર ગૌતમને કહે છે.**

૨) હું અધન્ય છું. ભ્રષ્ટ થઈ ગયો. **દેડકો મનમાં વિચારે છે.**

(૧૦)

પ્ર.૪ નીચેના કાવ્યની પૂર્તિ કરો.

	જવાબ
૧. નાત્યદ્‌ભુતં .... કરોતિ.	**પાના નં. ૧૬૯ કડી ૧૦**
૨. કિં શર્વરીષુ .... નમ્રૈઃ	**પાના નં. ૧૭૦ કડી ૧૯**
૩. મત્વેતિ .... બિન્દુ:.	**પાના નં. ૧૬૯ કડી ૮**
૪. ભક્તામરની ૨૫ મી કડી લખો.	**પાના નં. ૧૭૧ કડી ૨૫**

જય – જિનેન્દ્ર